

раціоналізації управління загалом. Наукові дослідження реформування державного управління, теоретико-методологічний аналіз сутності й особливостей трансформаційного процесу дозволяють прогнозувати подальший розвиток державотворчих процесів в Україні, визначати умови політичної, економічної та соціальної стабільності. У такому контексті організаційно-правове забезпечення адміністративного реформування визначає його сутність та впливає на системність реформ.

Список використаних джерел

1. **Агранофф Р.** Напрямки адміністративної реформи / Р. Агранофф. – Режим доступу : www.pdp.org.ua/analytics/local-government/978-210-a5-visnyk.
2. **Конституція України** // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 72/1. – С. 15.
3. **Заможне** суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : програма економічних реформ на 2010 – 2014 рр. – Режим доступу : www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_Final_1.pdf.
4. **Про заходи** щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» : Указ Президента України від 21 груд. 2010 р. № 1154/2010. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1154/2010.
5. **Про деякі** заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24 груд. 2012 р. № 726/2012. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents/15236.html.
6. **Рач В.** Система підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців на шляху до інтеграції України до Європейського Союзу / В. Рач // Вісн. держ. служби України. – 2003. – № 1. – С. 76 – 80.

Надійшла до редколегії 19.02.13

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352.07:371(477)

Борис КОЛЕСНИКОВ

Донецький державний університет управління

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Розглядається роль органів місцевого самоврядування як суб'єктів управління освітою на субрегіональному та локальному рівнях, їх діяльність в умовах демократизації суспільних відносин, оптимізації мережі навчальних закладів комунальної форми власності. Окреслюються концептуальні завдання органів місцевого самоврядування у сфері освіти з огляду на Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, управління освітою, децентралізація, навчальні заклади комунальної форми власності.

Борис Колесников. Органы местного самоуправления как субъекты управления образованием: организационно-правовые основы

Рассматривается роль органов местного самоуправления как субъектов управления образованием на субрегиональном и локальном уровнях, их деятельность в условиях демократизации общественных отношений, оптимизации сети учебных заведений коммунальной формы собственности. Определяются концептуальные задачи органов местного самоуправления в сфере образования, исходя из Национальной стратегии развития образования в Украине на 2012 – 2021 гг.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, управление образованием, децентрализация, учебные заведения коммунальной формы собственности.

Boris Kolesnikov. Local self-government as an entity of education management: organizational and legal basis

Contains analysis of a role of local self-government authorities as entities of the education management at the subregional and local levels, their activities in circumstances of social relations democratization, optimizing the network of educational institutions of communal ownership. Designated conceptual tasks of local self-government in education, based on the National Strategy for the Education Development 2012 – 2021.

© Колесніков Б. П., 2013

Key words: local self-government, education management, decentralization, educational institutes of communal ownership.

Актуальним завданням реформування публічної влади в Україні є розвиток місцевого самоврядування. Підвищення ролі цього суспільного інституту у сфері освіти передбачено стратегією модернізації управління освітою на наступні десять років, що включає оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління освітою. У той самий час не треба не зважати на негативні явища, що можуть супроводжувати процес децентралізації. Як зазначено в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України негативними наслідками децентралізації влади в Україні, зокрема, можуть стати зростання порушень українського законодавства в процесі діяльності органів місцевого самоврядування через послаблення державного контролю в умовах слабкості інститутів громадянського суспільства поза межами великих міст, загроза недоліків у фінансуванні повноважень органів місцевого самоврядування (оскільки навіть в умовах централізації бюджетного процесу існує недофінансування делегованих повноважень) [5].

Реалізація повноважень органів місцевого самоврядування щодо управління навчальними закладами, які перебувають у комунальній власності громад сіл, селищ, міст та спільній власності громад районів та областей залежить від можливостей місцевих бюджетів, загального вектору державної політики. Районні та обласні ради не мають власних виконавчих структур, що ускладнює управлінський вплив на відповідні об'єкти сфери освіти. Доводиться констатувати, що, незважаючи на ухвалення в Україні комплексу законодавчих актів, інститут місцевого самоврядування залишається недосконалим і не реалізує всіх своїх потенційних можливостей. Натомість у більшості європейських країн інститут місцевого самоврядування з другої половини XIX ст. став провідним [6].

Питання діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти та, зокрема, функціонування освітніх закладів у сільській місцевості вивчаються як молодими, так і досвідченими науковцями, які представляють різні напрями досліджень – юридичний, економічний, педагогічний, публічне управління. Зазначена проблематика ретельно досліджувалася в наукових працях П. Боровика, О. Булавки, П. Гайдуцького, З. Герасимчук, В. Горкавого, Я. Гречки, Л. Гриневич, Б. Данилишина, М. Кропивка, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, В. Трегобчука, В. Юрчишина та багатьох інших учених.

Метою публікації є визначення організаційно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єктів управління освітою.

Місцеве самоврядування є важливою структурною ланкою системи публічного управління в Україні та має основні цілі, визначені Конституцією України, законом України «Про місцеве самоврядування», а саме: визначення стратегій соціально-економічного та культурного розвитку територій, управління комунальним майном, прийняття місцевих бюджетів, фінансування

на їх основі вищезазначених цілей. Роль органів місцевого самоврядування як суб'єктів управління освітою також визначається зазначеними цілями, наповнюючи їх специфічним змістом. У новому соціальному сценарії роль держави характеризується відмовою від методів жорсткого адміністрування, але це не означає послаблення її регулюючої ролі. Держава має гарантувати якісну освіту шляхом забезпечення високих освітніх стандартів.

Правовою основою функціонування системи освіти в Україні є Бюджетний кодекс України, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту». Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. передбачено розроблення і прийняття Кодексу законів України про освіту, оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу. На сьогодні з метою прискорення процесу реформування освітньої галузі на виконання Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» на урядовому рівні прийнято ряд надзвичайно важливих для освіти державних цільових соціальних програм: розвиток дошкільної освіти на період до 2017 р.; розвиток позашкільної освіти на період до 2014 р.; підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 р.; розвиток професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 рр.; запровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків»; Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів на 2012 – 2020 рр.

Державна політика в галузі освіти полягає в тому, що Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства. Від імені держави політику в галузі освіти в Україні визначає Верховна Рада України (відповідно до Конституції України), а здійснюють органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування.

В управлінні освітою на рівні району та області місцеві державні адміністрації виступають у ролі найбільш повноважних органів, які здійснюють не лише функції державної влади, а й самоврядні функції, оскільки володіють реальними важелями впливу, мають у своєму складі виконавчі органи у сфері освіти – районні (обласні) відділи (управління) освіти. Неодмінною умовою ефективного досягнення важливих стратегічних завдань органів місцевого самоврядування у сфері освіти є створення адекватної організаційної структури управління, яку можна розглядати як форму суспільного поділу та кооперації управлінської діяльності [3].

Управління освітою відбувається відповідно до адміністративно-територіального поділу країни. Спеціальні виконавчі органи управління освітою створюються залежно від адміністративно-територіальної одиниці як при місцевих органах виконавчої влади, так і при органах

місцевого самоврядування (табл. 1) [1]. Подвійне підпорядкування, «конкуренція компетенцій» місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування має місце в районах та областях.

Закон України «Про освіту» визначає систему органів управління освітою, а Бюджетний кодекс визначає джерела фінансування навчальних закладів.

Таблиця 1

Суб'єкти управління освітою в Україні

Адміністративно-територіальна одиниця	Суб'єкти управління освітою	
	Місцеві органи виконавчої влади	Органи місцевого самоврядування
Село	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Сільська рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Селище	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Селищна рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Місто районного значення	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Міська рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ – ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Район	Районна державна адміністрація (ЗНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I-II, I-III ступенів, навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, вища освіта, позашкільна освіта)	–
Місто обласного значення	–	Міська рада (ДНЗ, ЗНЗ, НВК «ДНЗ – ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ», навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, вища освіта, позашкільна освіта)
Область	Обласна державна адміністрація (загальна середня освіта для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації; професійно-технічна освіта; вища освіта; післядипломна освіта; позашкільна освіта)	–

Умовні скорочення: ДНЗ – дошкільні навчальні заклади, НВК – навчально-виховні комплекси, ЗНЗ – загальноосвітні навчальні заклади.

Як бачимо, у селах та селищах розташовані навчальні заклади, що перебувають у віданні сільських (селищних) рад та районних державних адміністрацій. У районах та областях оперативне управління навчальними закладами, що перебувають у спільній власності територіальних громад району та області, здійснюється місцевими державними адміністраціями, а фінансуються ці заклади відповідно до районного та обласного бюджету. Отже, у зазначених адміністративно-територіальних одиницях наявна централізація управління освітою. У районах та областях виконавчі органи

у сфері освіти є структурними підрозділами відповідно районних та обласних державних адміністрацій. У цих адміністративно-територіальних одиницях місцеві органи виконавчої влади беруть на себе основний обсяг повноважень у здійсненні управління.

Згідно з чинним Бюджетним кодексом України фінансування дошкільних навчальних закладів (ДНЗ), навчально-виховних комплексів «ДНЗ – ЗНЗ», «ЗНЗ – ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня, здійснюється із бюджетів сіл, селищ, міст районного значення.

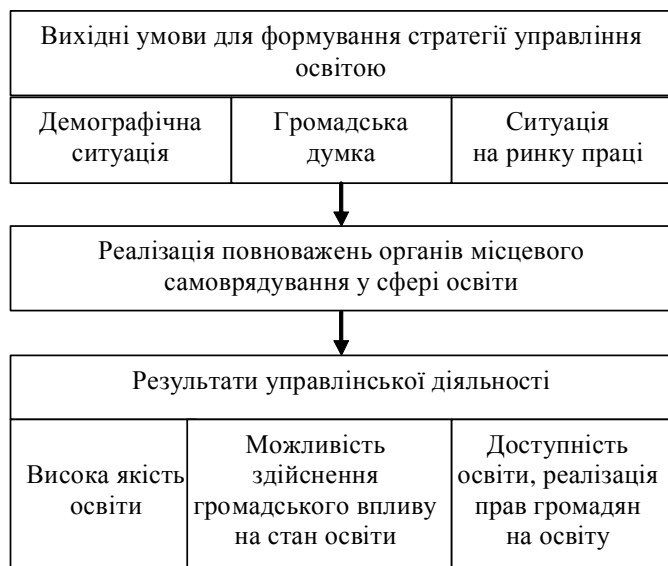
Проблемою утримання навчальних закладів із місцевих бюджетів є залишковий характер їх фінансування. Під час їх формування провідною має бути ідея про інвестиційний характер витрат на освіту, розгляд їх як інструменту досягнення важливих цілей розвитку території, фактору економічного й соціального їх розвитку.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування: забезпечують здобуття неповнолітніми загальної середньої освіти, сприяють діяльності дошкільних і позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій; забезпечують у межах наданих їм повноважень доступність і безоплатність освіти на відповідній території, можливість навчання в школах державною й рідною мовами; організовують облік дітей дошкільного та шкільного віку; надають допомогу випускникам шкіл у працевлаштуванні тощо. Відповідно до Положення про порядок створення, реорганізацію та ліквідацію навчально-виховних закладів органи місцевого самоврядування створюють навчальні заклади або видають дозволи засновнику на створення навчально-виховних закладів недержавної та некомерційної власності. Аналогічні повноваження відповідно до Конституції та законодавства України мають і місцеві державні адміністрації.

У своїй діяльності виконавчі органи місцевого самоврядування у сфері освіти керуються як загальнодержавними нормативними актами (Конституція України, закони України, укази президента, постанови, розпорядження, доручення Кабінету Міністрів України, накази МОНмолодьспорту України), так і регіональними нормативними актами (розпорядження, доручення голови облдержадміністрації, регіональні, міські програми тощо). Управлінська діяльність органів місцевого самоврядування у сфері освіти документується розпорядженнями та наказами начальників управлінь (відділів) освіти. У сфері впливу сільських, селищних, міських рад перебувають переважно заклади дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. Тому завданнями виконавчих органів місцевого самоврядування у сфері освіти є створення належних умов для здобуття якісної освіти, збільшення рівня охоплення дітей дошкільною освітою, перехід загальної середньої школи III ступеня на профільне навчання, упровадження перспективних моделей педагогічного досвіду, використання інформаційних комп'ютерних технологій в освітньому процесі, створення системи профілактики й збереження

здоров'я, соціального захисту учасників навчально-виховного процесу.

Органи місцевого самоврядування у своїй діяльності стосовно формування мережі закладів освіти та їх фінансування мають урахувати наявну демографічну ситуацію та тенденції її зміни, ситуацію на територіальному ринку праці, спеціалізацію території та зосереджувати увагу на реалізації прав громадян на освіту та управління нею (рисунок).

Модель діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти на субрегіональному та локальному рівнях

У нашій державі органи місцевого самоврядування мають у сфері освіти як власні (самоврядні), так і делеговані повноваження, визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Проте законодавством не визначено, як діяти у випадку, коли самоврядна одиниця не спроможна реалізувати покладені на неї повноваження. Спостерігається розходження між повноваженнями органів місцевого самоврядування та врегулюванням їх фінансового забезпечення.

Для виконання делегованих повноважень бюджетам місцевого самоврядування передаються у вигляді трансфертів відповідні кошти, а дефіцитним бюджетам надаються дотації для виконання видатків за захищеними статтями. Здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади контролюють відповідні місцеві державні адміністрації, а в окремих випадках – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, і їх територіальні підрозділи (районні державні адміністрації контролюють здійснення делегованих повноважень виконавчими органами сільських, селищних, міських рад міст районного

значення, розташованих на території району, а обласні державні адміністрації – здійснення аналогічних повноважень виконавчими органами міських рад міст обласного значення) (табл. 2) [7].

Таблиця 2

Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері освіти

Власні (самоврядні) повноваження	Делеговані повноваження
Управління закладами комунальної форми власності, їх матеріально-технічне, фінансове забезпечення. Забезпечення здобуття неповнолітніми повної загальної середньої освіти. Створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної форми власності фонду загальнообов'язкового навчання. Безкоштовне підвезення до місця навчання і додому школярів. Організація медичного обслуговування і харчування в закладах освіти	Забезпечення доступності та безоплатності освіти, вивчення рідної мови. Розвиток всіх видів освіти, вивчення потреби та формування замовлення на підготовку спеціалістів. Організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку. Надання допомоги випускникам шкіл у працевлаштуванні. Забезпечення школярів, які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками. Реєстрація статутів закладів освіти

Відповідно до Закону України «Про освіту» органи місцевого самоврядування разом з органами державної виконавчої влади покликані здійснювати державну політику в галузі освіти шляхом управління навчальними закладами, що перебувають у комунальній власності територіальних громад. Для вирішення цих завдань місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування створюють відповідні органи управління освітою – відділи освіти та управління освіти (на обласному рівні), які діють на підставі законів України «Про освіту», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», положень про відділи та управління освіти місцевих органів самоврядування й органів виконавчої влади, які приймаються на підставі типових положень, інших нормативних актів (табл. 3).

Реорганізація і ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів, заснованих на комунальній формі власності або переданих у комунальну власність, здійснюється за рішенням органу місцевого самоврядування, у підпорядкуванні якого перебуває загальноосвітній навчальний заклад, а в сільській місцевості – лише за згодою територіальних громад. У загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, кількість учнів у класах визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менше ніж три особи для 1 – 4 класів та не менше ніж чотири особи для 5 – 11 класів. За умови меншої кількості учнів у класі заняття проводяться за індивідуальною формою навчання [3].

**Основні напрями діяльності та форми роботи відділів (управлінь)
освіти сільських, селищних, міських рад**

Напрямок діяльності	Форма роботи
Організаційні заходи	Складання планів, програм, апаратні наради, засідання колегії
Аналітико-інформаційна діяльність управління освіти	Підбиття підсумків, складання звітів, у тому числі статистичних, зведення даних обліку, моніторинг
Здійснення інноваційної діяльності в управлінні та закладах освіти	Застосування інтернет-технологій, роз'яснювальна робота щодо їх застосування серед педагогів, батьків (реєстрація вступу дітей до дошкільних закладів, електронні щоденники, журнали тощо)
Контроль за роботою закладів освіти	Оперативний контроль, моніторинг, перевірки
Робота з кадрами	Тренінги, засідання, семінари, круглі столи, методичні всеобучі, семінари-практикуми, забезпечення виїзду на курси
Забезпечення правових інтересів дітей; зміцнення здоров'я, створення умов для навчання	Складання банків даних дітей з порушеннями психофізичного розвитку, дітей із сімей, які опинилися у скрутних життєвих обставинах, складання списків дітей пільгових категорій на звільнення від оплати за харчування, контроль у закладах освіти матеріального забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, обстеження умов проживання і навчання дітей, які проживають у складних життєвих обставинах
Заходи щодо забезпечення безпеки життєдіяльності й охорони праці дітей та працівників закладів управління освіти	Організація функціонування системи охорони праці, здійснення комплексних перевірок стану охорони праці в навчальних закладах, вчасного проведення інструктажів, медичних оглядів, участь у розслідуванні нещасних випадків та аварій
Фінансово-економічна та господарча діяльність	Складання звітів, кошторисів, оформлення заявок на фінансування установ, нарахування зарплати, контроль використання енергоносіїв закладами освіти, проведення торгів на придбання товарів та послуг, складання реєстрів зобов'язань для Держказначейства, контроль за фінансуванням договорів, аналіз виконання норм харчування згідно з навчальними закладами тощо
Масові заходи	Організація олімпіад, виставок, змагань, конкурсів, свят

Проблеми розвитку навчальних закладів у сільській місцевості особливо загострилися в період переходу економіки на ринкові відносини, коли освіта на селі залишилася поза увагою аграрних та інших виробництв. Важкі умови праці та низький рівень заробітної плати не дають змоги повноцінно забезпечувати життєві потреби сільського населення, повною мірою реалізувати права сільських дітей, їх повноцінний розвиток, соціалізацію. Як свідчать дані Інституту демографії, за останні 20 років кількість учнів, які навчаються в селі, зменшилася майже на 800 тис., а кількість навчальних закладів – майже на 2 тис. Пункт 2 ст. 14 Закону України «Про загальну середню освіту» чітко регламентує, що наповнюваність класів у загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менш як п'ять осіб. Більшість освітян пропонують зменшити кількість до трьох.

У даний час розрахунки фінансування сільських шкіл із бюджетів

відбуваються з урахуванням кількості учнів і годин навчального плану, що ніяк не вирішує проблеми фінансування подібних установ.

Як було зазначено на парламентських слуханнях «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання» 14 березня 2012 р., найбільшої уваги потребує сільська освіта. Було запропоновано внесення таких змін до Бюджетного кодексу України:

1) спростити механізм передачі та використання міжбюджетних трансфертів для фінансування закладів загальної середньої, дошкільної освіти;
2) дозволити в сільській місцевості, як виняток, здійснювати фінансування освітніх установ з різних рівнів бюджетів (місцевого, районного тощо);

3) розробити нормативно-правову базу та ініціювати, з огляду на реальні можливості, розміщення всіх закладів соціальної сфери села (сільської ради, дитсадка, бібліотеки, культурного центру, клубу) в одній будівлі загальноосвітньої школи з малою чисельністю учнів;

4) запровадити нову вдосконалену систему коригуючих коефіцієнтів для формульного розподілу бюджетних коштів для утримання закладів освіти в сільській місцевості.

Оскільки дошкільна освіта переважно перебуває у віданні сільських, селищних, міських рад, то саме їх стосується поставлене в Національній стратегії завдання з відновлення роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення.

До районних та міських відділів (управлінь) освіти, у віданні яких перебувають загальноосвітні навчальні заклади, належить стратегічне завдання оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням демографічних, економічних, соціальних перспектив розвитку регіонів, потреб громадян та суспільства; урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей, створення умов для розвитку мережі недержавних загальноосвітніх навчальних закладів, збереження та розвитку мережі позашкільних навчальних закладів для забезпечення рівного доступу дітей та молоді з урахуванням їх особистісних потреб до навчання, виховання, розвитку та соціалізації засобами позашкільної освіти (довести охоплення позашкільною освітою дітей шкільного віку до 45 – 50 %) [4].

Одним із завдань органів місцевого самоврядування у сфері освіти є ведення соціального діалогу та координованої спільної діяльності з працівниками освіти, культури, охорони здоров'я, державних служб зайнятості, сім'ї та молоді, роботодавцями з метою розвитку, виховання і соціалізації дітей та молоді. Багато хто вбачає вирішення проблеми мережі шляхом створення освітніх округів. Навчаючись у школі за місцем проживання, дитина за особистим розкладом може відвідувати заняття з поглибленого вивчення окремих предметів в основному навчальному закладі, брати участь в освітніх, спортивних, культурних програмах інших установ, що входять до складу освітнього округу. Це музичні та

спортивні школи, бібліотеки, позашкільні заклади, які, як правило, є лише в районних центрах. У 2011 р. в Україні почали функціонувати близько 2 тис. освітніх округів, до складу яких увійшло більше ніж 8 тис. навчальних закладів, у яких здобувають освіту понад 1 млн учнів [8].

Освітні округи дозволяють оптимізувати мережу навчальних закладів у сільській місцевості. З економічної та соціальної точки зору є вигідним замінити дороге утримання малокомплектних шкіл підвезенням дітей до комплектних шкіл з можливістю вивчення спеціальних дисциплін в опорних закладах округу, де викладають висококваліфіковані педагоги та наявна методична база, є доступ до мережі Інтернет. Роль органів місцевого самоврядування у процесах реорганізації мережі навчальних закладів має полягати у вивченні громадської думки, проведенні роз'яснювальної роботи серед місцевого населення, прийнятті компромісного рішення з урахуванням соціальних та економічних факторів. Можна передбачити опір місцевого населення закриттю малокомплектних шкіл, а також політичні інтриги у зв'язку з цим. Хоча сільські середні школи у своїй більшості є спільною (комунальною) власністю територіальних громад району, на них значно впливають місцеві державні адміністрації.

Місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, здійснюючи державну політику в галузі освіти та в межах своєї компетенції, встановлюють згідно з нормативами обсяги бюджетного фінансування закладів освіти, установ, організацій системи освіти, що є комунальною власністю, та забезпечують фінансування витрат на їх утримання; забезпечують розвиток мережі закладів освіти й установ, організацій системи освіти, зміцнення їх матеріальної бази, господарське обслуговування; здійснюють соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створюють умови для їх виховання, навчання й роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організовують облік дітей дошкільного й шкільного віку; контролюють виконання вимог щодо навчання дітей у закладах освіти; вирішують питання, пов'язані з опікою та піклуванням про неповнолітніх, які залишилися без батьків, дітей-сиріт, захист їх прав, надання матеріальної та іншої допомоги; створюють належні умови за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів; забезпечують у сільській місцевості регулярне безкоштовне підвезення до місця навчання й додому дітей дошкільного віку, учнів та педагогічних працівників; організовують професійне консультування молоді та продуктивну працю учнів; визначають потреби, обсяги й розробляють пропозиції щодо державного замовлення на підготовку робітничих кадрів для регіону.

Підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти залежить від проведення як освітньої, так і адміністративно-територіальної реформ, які передбачають перерозподіл повноважень між органами влади в областях і районах. Як показують дослідження, на сьогодні існує необхідність у розробці комплексу організаційно-правових заходів щодо

посилення ролі органів місцевого самоврядування за умов адміністративної, адміністративно-територіальної та політичної реформ в Україні.

Список використаних джерел

1. **Очікувані** ризики у процесі децентралізації влади в Україні : аналіт. зап. Нац. ін-ту стратег. дослідж. при Президентові України. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/1021.
2. **Павко А.** Місцеве самоврядування в структурі політичних систем: вітчизняний і зарубіжний досвід / А. Павко. – Режим доступу : www.viche.info/journal/1006.
3. **Каленюк І. С.** Економіка освіти : навч. посіб. / І. С. Каленюк. – К. : Знання України, 2003. – 316 с.
4. **Бюджетний** кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456 – VI. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/2456-17.
5. **Про місцеве самоврядування** в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр.
6. **Красняков Є.** Державна політика в галузі освіти України: уроки та перспективи розвитку сайт комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки / Є. Красняков. – Режим доступу : www.kno.rada.gov.ua.
7. **Національна** стратегія розвитку освіти на 2012 – 2021 рр. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf.
8. **Суліма Є. М.** Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання: виступ на парламентських слуханнях / Є. М. Суліма. – Режим доступу : www.static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1403112.htm.

Надійшла до редколегії 16.01.13

УДК 35.08

Дмитро СУХІНІН

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ TQM ЯК ПІДГРУНТЯ ОЦІНЮВАННЯ, МОНІТОРИНГУ ТА КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Досліджуються основні напрями, складові, принципи та методи моделі оцінювання TQM; аналізується стан дослідження цієї проблеми у вітчизняних наукових працях.

Ключові слова: загальне управління якістю, оцінювання, моніторинг та контроль у системі управління якістю, якість послуг.

Дмитрий Сухинин. Концепция управления качеством TQM как основа оценивания, мониторинга и контроля в органах местного самоуправления

Исследуются основные направления, составляющие, принципы и методы

© Сухинін Д. В., 2013